

Гостина театру „Руської Бесіди“ у Львові.

Живо маю в пам'яті всі вражіння, які мені приніс кількотижневий побут Руського театру у Львові, в січні й лютім 1905 р., вражіння — скажу щиро — сірі, буденні, що мене рідко коли загрили, а майже ніколи не пірвали. Бож і всьо було там звичайне, безфарбне, сіре — ніщо не висунуло ся поза тісні межі традиції, втертого шаблону та перестарілої рутини. Поперед усього старомодна салька „Gwiazd“-и, тісна, плоска, без вглублення та без акустики; сцена занадто близенько видців, томуто й актори все ярко освітлені, перуки, шінки та всякі смаровила, діри й латки компромітуючо понищених костюмів занадто видні, щоб не псувати ефекту. Не затирали ся яркості, дикція виходила грубо, вражала повна недостача достоїнства в рухах, недостача рисунка в укладі фігур — а без того всього нема плястичної штуки, до якої зі зверхнього огляду належить театр.

З тої вже причини чимало тратила штука, тратили актори, а разом із ними й публіка. Над репертуаром висіло весь час якесь фатум сірости та безкровности. З драматичного репертуару пересунули ся через сцену: Стешенка „В народі“, Старицького-Александрова „Ой не ходи Грицю“, Янчука „Вихованець“, Кропивницького „Перехитрили“, Квітки „Сватання на Гончарівці“, Тогобочного „Жидівка-вихрестка“, Тобилевича „Хозяїн“, Кропивницького „Невольник“, Манька, „Нещасне кохання“, Котляревського „Наталка-Полтавка“, Старицького „Як ковбаса та чарка...“, Горького „Міщани“ та „На дні“, Найденова „Діти Ванюшина“, Ерста-Левицького „Пав професор Хитрий“, Кляйста-Франка „Розбитий

збанок“, Гавалевича „Гузик“, „Хата за селом“ у перерібіці Мелєрової. З області опери та оперетки бачили ми Аркаса „Катерину“, Сметани „Продану наречену“, Артемовського „Запорожець за Дунаєм“, Кропивницького-Порошина „Пісні в лицях“, старенького оспіваного „Барона циганського“, катаринкового „Пташника з Тиролю“, „Дон Цезара“, „Ямарів“ та „Весіле при ліхтарнях“. Крім того грав іще руський театр Яновської „Відьму“ та Гротенка-Старицького „Сорочинський ярмарок“.

Уже сам перегляд штук говорить наглядно, що репертуарови багато дечого не ставало. Не було в його укладі обдуманой програмовости, не було того всього, що свідчить про артистичний смак та освітність театральної управи. Часом визирали з афішів огляди чисто матеріяльної натури, а всьому видно було безмісність і припадковість.

Подумайте собі, що перед тим „зеркалом обичаїв“ стане колись наш віддалений наступник та схоче в ньому шукати доказів та вказівок нашого естетичного і товариського рівня. Який був устрій духовий тої суспільности — питає він — що жила тим репертуаром?... При читаню наших оригінальних драм, що (з малими виїмками) визначають ся нечуваним убожеством мотивів, вічно обертають ся в заклятому крузі „нешасного кохання“, огорне його певно сум, несмак та нуда...

Що до поважних творів драматичних чужих літератур, як відомо, держить ся у нас система цілковитого ігнорованя всього, що виспівала неукраїнська муза.

В цілім світі кожда шануюча себе управа театру вважає своїм обовязком перещіплювати на свою сцену чужі твори, що чи то талантом, чи ідеєю мають тривкійше значіне. Не розуміла того ніколи управа галицького театру — а сеж одинока руська сцена, що має спромогу виставляти чужі твори українською мовою.

Одностайний дотеперішній репертуар фатально відбиваєть ся на грі акторів. Бувало так, що вони не вміли ходити по сцені, ні рушати ся, ні говорити. Тому на мою думку побіч вичерпуваня (а не систематичного відгріваня!) оригінальних українських творів треба доконче звернути ся до чужих майстрів. Тою дорогою можна витворити театральну традицію, акторів приневольить ся до зусильної ривалізації, та витворить ся можливійший репертуар.

Для Львова приніє остатній сезон лиш одну оригінальну новину, Стешенкову драму „В народі“. Зміст її досить простий.

Сільська учителька на Україні цілим серцем віддана народови, заходить ся коло осьвідомлення молодого покоління; в вільних хвилях збирає у себе дівчат та парубків і оповідає їм історію України; з тої причини попадає в конфлікт із начальником громади і писарем, так що громада проганяє її, ба навіть наводить на неї жандармську ревізію. До скріплення конфлікту починаєть ся й те, що вона не хоче прихилити ся до залицяня старшини таї одній сільській дівчині помагає оперти ся волі батька, що хоче її віддати за писаря. В селі живе також лікар, зразу дуже закоханий в учительку, та коли появила ся в дворі гувернантка-кокетка з великопанськими поровами, він відвертаєть ся від учительки та аж під кінець драми коли прогнана учителька збираєть ся до відїзду з села, велить автор без ніякого глибшого мотивованя вернути ся лікареві до неї. Ся подія заскакує видця досить несподівано, бо автор не приготував, психологічно не умотивовав, не оправдав її. Драма Стешенка промовляє до душі гарною тенденцією та долею „тої наймички, що йде між мужиків заробляти гроші“. Сценічно вона слаба. Поперед усього нема в ній живої акції, нема драматичного нерву, загалом того всього, що загірло, зацікавило-б видця. Житє на сцені виходить якесь мляве, бліде, анемічне та без сили. Крім кількох гарних яв багато наївности та примітивности. Тож не диво, що втома віяла в той вечір зі сцени, на якій рішано всякі „питання“, говорено палкі фрази та довгі неприродні монольоги. Дієві особи роблять вражінє легенько зарисованих силветок не конче навіть удатних. Сама героїня не вважаючи на огнисті фрази не багато має живої крови; лікар зроблений коштом психологічної правди, а кілька поменших осіб, се типи 18 віку, немов просто скопійовані з галерії Котляревського. „В народі“ відіграно дуже слабо, та був се мабуть наслідок загальної втоми з подорожі, але й не конче совісного приготуваня.

Иші оригінальні твори, які грав руський театр, добре відомі нашій публиці як львівській, так і провінціяльній.

„Невольник“, безперечно дуже слабенький твір, та в його будові видно знанє сценічних потреб. Поруч дуже слабих сторін є там живе і тепле відчутє минувшни, є доволі артистично вишкване тло епохи та досить вірно відтворений її стиль. Тому штука подобаєть ся ширшому загалови і „робить касу“.

„Перехитрили“ — се комедія. Повні коміаму ситуації, дотепні, хоч невшукані події, сьмішні типи, живий діяльог — усе те складаєть ся на веселий житевий образець, і треба признати, що „Перехитрили“ відіграла наша дружина природно і добре.

З інших вистав був більше вдатний „Хозяїн“. „Відьма“ — відповідно до афіша „фантастична феїрія“, по більше зрозумілому терміну фантастичне чудовище, ординарний театральний фабрикат без ніякої вартости, і навіть Лисенкова музика не додає йому вартости. Цілість банальна, а в подробицях часто неестетична. Притім такий твір вимагав багатой вистави, акцесорій, тому наш театр у той вечір робив дуже прикре вражінь. Штуку відіграно загалом дуже слабо. Вокальна часть була дуже слаба. Хори при вражаючому невіривнаню голосів співали нечисто і нерівно. Тому дворазову виставу „Відьми“ вважаю непростимим гріхом управи театру, а разом і сьвідомством її смаку та артистичного образования.

Те саме мож би сказати й про „Сорочинський ярмарок“. Мізерне, банальне, зі славним українським „заспіваймо собі“, „погуляйте дівчачонька“ або „напиймо ся“. Штуку відіграно... властиво не було там що грати. Старенька „Хата за селом“ не зійде мажуть ніколи з менчих сцен. Причина сього лежить і в тім, що „Хата за селом“ дає грі акторів широке поле до попису. На жаль той попис остатнім разом не вийшов понад міру звичайної гри основаної на шаржі та переборщеню і то в цілій скалі характерів почавши від типу Гамлета з третьюрядной сцени, а скінчивши на звичайних циркових кльовнах.

Що до перекладів чужих творів у поважному репертуарі, як я сказав, ми дуже вбогі. Десь на дні театральної бібліотеки лежить подертий переклад „Чести“ Судермана „За-для сьвятої землі“ Гавалевича, „Попихайло“ Шуткевича, „Шалавила“ Глінського, „Власть тьми“ Толстого, „Уріель Акоста“ Гуцкова, ще якісь комедії перекладені Дром Олесницьким — тепер придбаню Горького „Міщани“ і „На дні“, Найденова „Діти Ванюшина“ та Ернста „Шан професор Хитрий“ (?) (Flachsmann als Erzieher) — ось і весь добуток за довгі, довгі літа!

Великий артистичний і касовий успіх мала голосна драма Горького „Міщани“. Відіграно її дуже старанно і вдатно. Що до мене, то ненавиджу копій зі сцени, тому не заїмпонували мені п. Захарчук та Юрчак, з яких перший дуже інтелігентно відтворив Камінського в ролі Тетерева, другий з грубого скопіював

Сольського-Перчихіна. Найсильніше промовив до мене п. Гембіцький, не менше добрі, а передовсім самостійні були обоє Стадники Рубчакова та Осиповичева.

„На дні“, се безперечно твір великого таланту. Відбігаючи цілком від правил драматургії, без одноцільної акції та героя — се проте твір небуденний, що має велику літературну, ба навіть сценічну вартість. Рішає тут сила правди, сила трагічного елемента, що віє в тих картинах відтворених автором справді з глибокою інтуїцією. Великий „співак терпіння“ пірнув дійсно на саме дно життєвого вира, опер ся о тверду грудь сірої юрби, та відтворив галерію типів із того невідомого світа, куди ніколи не вдирається яснійше промінє. І пересунув поперед наші очі ряд постатей, з брутальними рисами, на пів дикими лицами, а все майже сумними очима... Бо Горкий полюбив той світ, полюбив тих, що їм сонце „сіро світить“, зрозумів та відчув тих, що їх брутальне жите кинуло на дно, де мряка, де голод і нужда... І страшно там „на дні“, де в гнилій воні пивниць повзають ті пронащі душі, де царює цинічний безсором та блудить блідий привид злочину. Там вічний гамір, крики, сварня, наруги і не каламутить тої гармонії ні смерть, ні новий злочин. Часом лише запалюється там щось мов у вигорілому кратері — то хвиля пробудження, та й її заглушить знов новий гамір. І знов попливе жите старим руслом, як велика каламутна ріка...

В творі видно недостачу загальної акції. Драматичний конфлікт обіймає ледви кілька осіб, впрочім ціла акція розвивається на поодинокі особи. „На дні“ відіграли наші актори досить добре. На перший план вибив ся п. Гембіцький, що в ролі Бубнова сотворив артистично викінчену креацію. Добре грали пп. Захарчук, Юрчак, Стадник, Махніцький та Ніжанковський. П. Махніцька в ролі Василя мала щасливі моменти, хоч цілість не вийшла так, як би належало бажати, а вже ява, де Василина просить Івася, щоб її увільнив від чоловіка, вийшла неприродно деревляна. Дуже милою Наталкою була п. Стадникова. П. Рубчакова не вважаючи на працю не була в силі видобути з ролі Настасі того всього, що в неї вложив Горкий. Менші ролі п. Леонтовича, Рубчака і Дякова та Осиповичевої не вийшли понад пересічну міру.

На виставі „На дні“ працював найтяжче суфлер. Під адресою режисерії можна би зробити не одну замітку, дарма, що афіш звіщав, що „штука грана після вказівок самого автора“.

„Пан професор Хитрий“, се перерібка німецького твору Оттона Ернста, перерібка інтересна з огляду на вдатне пристосоване її до шкільних відносин нашого краю. Дарма, що по волі автора діє ся все те на Буковині; якось воно виходить tout comme chez nous! На сцені стирають ся з собою два світи, дві педагогічні системи. По однім боці мертвечина, плісень, суха рутинна, що складають ся на механічну систему отуманення, — по другім свіжість, свобода навчання, образоване критичних умів. Тож снують ся на сцені типи педагогів, переважно жертви свого заводу — типи такі знайомі, десь стрічані в житю. Є між ними й звичайний ошуканець (Хитрий), і ординарний клеветник (Брус), і учитель-картяр (Каргак), і стуманілий ідіот (Вербина), і ціла галерія неприналежно вчоловічених індивідуїв, а серед них лиш один Любович, один педагог із покликання. Покійний Остап Левицький вкладаючи акцію в рами наших відносин, брав і ті типи з життя.

Зміст твору досить поєдинчий: по вчителю з висою платнею отвирає ся місце, на яке убігають ся Любович і Брус. Боротьба за становище розвиваєть ся при помочи звичайних інтриг, доносів і клевет, а все те концентруєть ся в руках Хитрого. На Любовича навіть засідають ся доносчики і ловлять його в шкільній канцелярії на солодкім tête à tête з Миловичівною. В часі дисциплінарного слідства проти Любовича приймає ситуація зовсім несподіваний оборот, наслідком того Брус і Хитрий дістають димісію, а Любович похвали, више становище і руку Миловичівної. На сцені тріюмфує правда, побіда чесности над плісню та брехнею. „Пан проф. Хитрий“ попри велике „агітаційне“ значінє має вагтість також як твір сценічний. Шкодить йому все те, що його віддалило від оригіналу, себто: балакучість, незвичайно повільне темпо акції, безконечне накопичене дрібничок та епізодів, що не дають сконцентрувати ся головній акції. Разить також кілька дешевих мьєлодраматичних ефектів. Виконане на руській сцені було переважно бездоганне. Визначали ся п. Юрчак, Стадники і п. Захарчук у підрядній ролі сторожа.

„Гузик“, се дуже мила сценічна картина із великоміського подружнього життя. Гавалєвич безперечно великий знавець жіночої душі — спеціально жінок Варшавянок враз із цілою їх психічною мозаїкою. Субтельне різьблене характерів, елеганція, артистичний смак, уміле веденє живого займаючого діяльога творять правдиві сценічні „цяцьки“: Зміст штуки простенький. Чоловік любить щиро

свою молоду, гарну жінку, та вона бажала-б иньшої любови, тої, якою оточуєть ся звичайну ляльку, тої любови, про яку начитала ся в романах. А тут чоловік являєть ся для неї лише батьком, приятелем — „боною“, а його коханє, се таке звичайне, прозаїчне „для домашнього вжитку“. Тому одного разу рішаєть ся дотепна жінка заграти на струнах заздроси. З наївністю та легким цинізмом розповідає чоловікови якусь видуману історію про залицяне п. Володимира, що так гарно говорив до неї: „люблю вас — обожаю!“ ба навіть радив їй покинути мужа та втікати з ним. І чоловік йме тому віру, а вона пізнавши його заздрість, перепрашає його, та при нагоді невинних пестощів перешукує його кишені і знаходить гузик, що видаєть ся їй доказом зради. Робить гіркі докори чоловікови, та опісля прояснюєть ся справа, бо се був гузик від її власної корсетки. II. Стадники відтворили ті сцени дуже добре, а вже гра п. Стадникової з цілою хроматичною гамою найсубтельнішого тінюваня була знаменита. У всьому був слід совісної артистичної праці, смак і елеганція, яку так рідко доводило єя мені бачити на руській сцені.

Найденова „Діти Ванюшина“, се безперечно сильна проява драматичної творчости молодої Росії. Загальним тлом і типами нагадує драма Горького „Міщан“, хоч написана значно раньше. І тут на сцені стирають ся з собою два сьвіти, два покоління. З одного боку старий Ванюшин, типовий російський міщанин, зі своєю тісною філософією житя, зі своїм колтунським поглядом на сьвіт, на людий та родину — а від нього пропасть переконань, змагань і бажань відділені його діти. В такій душній, гнітучій атмосфері взаїмного нерозуміння розвиваєть ся сильна, потрясаюча драма людських душ. Цотайні зносини Константина з Леною, безщасна доля Людмили, що кинула чоловіка п'яницю та вернула до родини, прогнанє Олексія зі школи і цілий ряд подій, конфліктів та епізодів вяжуть ся в акцію повну драматичної сили і напруження, яку розв'язує внесений до кімнати труп старого Ванюшина в хвилі заручин Константина.

„Діти Ванюшина“ грали наші актори загалом задовольючо. Стадник у ролі Олексія був найліпший; грав його природно, грав нервами і серцем. а третя дія була просто popisом його акторської штуки. В грі п. Гембицького (Ванюшин) поруч сильних моментів „fugioso“ не було тої дискреції ні субтельних півтонів, яких модекуди вимагає роля. Красавіна грали Ніжанковський (і Шере-

мета другим разом) оба без закиду. Н-ні Рубчакова (Людмила) була загалом добра, лише приймала часом у рухах і позі якусь штучну, статуїну нерухливість, що вражала неприродністю. Менші ролі (крім Константина та Інни) випали доволі вдачно.

„Розбитий збанок“ Кляйста перероблений д-ром Франком для руської сцени явив ся твором слабим, без великих сценічних прикмет. Стара фактура самого твору, спосіб веденя акції, неконче дотепне перетрансформоване на наші відносини не ворожать „Розбитому збанкови“ театральної будучности. До ослабленя вражіння причинилось і те, що цілість гри не вийшла як слід. Не було в ній того темпа, якого твір вимагає, та не було розумного режісованя.¹⁾

Поле опери репрезентують у нас доси „Катерина“, „Запорожець за Дунаєм“, „Cavalleria rusticana“, Ярецкого „Поворот батька“, та недавно введена комічна опера Сметани „Продана наречена“.

Два рази виставлена в минулому сезоні „Продана наречена“ тішила ся великим успіхом. Сама опера основана на людських чеських мотивах, переважно простенька, більше артистична хиба в увертурі, кількох сольових співах, трьох дуетах, та у славному секстеті „Гей подумай Марійко“ (зрештою копії московського „Красного сарафана“).

¹⁾ До сеї уваги шан. рецензента мушу додати ось що. Кляйстів „Розбитий збанок“ зачислила давно вже німецька, французька та англійська критика до перлин німецької драматичної літератури, а про „старість“ його фактури свідчить найліпше те, що досить новий письменник, Гергард Гауптман, аж два рази силкував ся копіювати її („Biberpelz“ і „Der gothe Hahn“). Се до відома д. Чер. та рецензента „Діла“, яким не вадило би крихітку знати історію літератури. Що до моєї перерібки, то вона зроблена була як раз 20 літ тому назад, 1884 р. на просьбу пок. Івана Гриневецького. Та йому не довело ся виставити сеї комедії, і вона отсе 20 літ щасливо перележала в складі шпаргалів „Руської Бесіди“. Бачивши свою перерібку на сцені я признаю, що вона не дуже вдачна, занадто тривіалізована. Але з другого боку мушу сказати, що відіграю її — по просту погано. Режисерія мов навмисне подобирала до кожної ролі особи найменше для неї відповідні. З виємком д. Гембицького всі грали мов на злість, усі кричали де треба було говорити, а дехто для відміни булькотів таке, чого не можна було розуміти. Пані Ошиовичева вищала, актор, що грав Данка, стояв і говорив перед судом мов у коршмі або на толоці, писар відповідав на питання начальника таким тоном, як погонич промовляє до коний і т. д. Одним словом, вистава „Розбитого збанка“, одинока, яку я бачив протягом отсеї гостини нашого театру у Львові, лишила у мене як найприкріше вражінє. *Ів. Фр.*

Придбане „Проданої нареченої“ українському репертуарови було дуже щасливою гадкою бувшого директора д-ра Гриневецького. З правдивою радістю йшов я послухати мельодійну музику Сметани, та рівночасно збудило ся в мині побоюване що до її виконання. В моїй уяві все ще стояли незрівнані виконавці Янка — Фльоріяньський та Оржельський. Та вже по першій дії розвіяв ся мій скептицизм, і ціле виконане опери впевнило мене, що при совісній праці можна би своїми домашніми силами виставляти деякі лекші опери.

Янка співав д. Гаєк. Молодий співак із невеликим, але симпатичним голосом, якого вживає з великим знанєм, виконав свою ролю дуже старанно. П-ні Рубчакова опрацювала креацію Марійки дуже совісно, та в границях її співацьких умов виявила ся в завданя досить щасливо. Дуже добрі були під зглядом вокальним і сценічним д. Костів у ролі Вацка та д. Рубчак як сват Кецаль. Цілість робила в повні корисне вражіє. Хори співали рівно й складно. Жалувати лише треба, що секстет у 3-ому акті випав слабше, бо не було в ньому рівноваги голосів ані того субтельного dolce, якого бажав автор. Некопче дорівняла вокальному виконаню музика 30-го полку, що пр. гарну увертуру до I дії відіграла низше всякої критики.

За те прикрим розчарованєм була для мене вистава Аркасової „Катерини“. Сим разом задовольнила ся дирекція театру залю „Gwiazdy“, коли для „Проданої нареченої“ наймала досить акустичну залю „Jad Chaguzim“. Представлене „Катерини“ усуваєть ся властиво з під критики. Якесь непорозуміє істнувало між сценою і публікою, що прийшла на оперу, а дуже часто дивила ся на пантоміму ілюстровану орхестрою руського театру. Крізь трівіяльні звуки орхестри продираля ся лише часть висших тонів співаків. Тому вистава „Катерини“ в залі „Gwiazdy“ була тяжкою кривдою заподіяною співакам і всій публіці. Чому так стало ся? Не питаймо, бо на сцені руського театру ні про що нитати не варто.

З легкої оперетки перейшли через сцену покутуючі духи старих, так загально звісних творів, що й згадувати не варто. Головні партії співав д. Костів, молодий актор із гарним і витривалим темпераментом. Поруч нього визначила ся д. Кравчуківна живим темпераментом сценічним та сьвіжим, великим голосом.

Сумуючи вражіння гри нашої дружини годі не сказати, що з малими виїмками у них усе ще на очах акторська шкаралуща, більшість усе ще „грає“, „показує“ на сцені, але не живе сценічним життям, не творить.

Особисто маю незвичайну пошану для тих людей. Праця на сцені галицько-руського театру більше як невдячна; треба справді великого запалу до штуки і великої саможертви, щоб піти в службу галицької музи! Наша сцена при тім від довшого часу не виховує артистів, але майже від першої хвилі експлоатує їх, нищить фізично й морально, а потім „невжитки“ висилає на ласку родини... Ту дорогу перейшли найвизначніші актори галицького театру.

Театральний персонал у теперішньому складі — поруч обізнаного зі сценою д. Гембицького та працюючого Стадника має молоді, гарні таланти, що подають добрі надії. Поперед усього д. Захарчук. У цілій скалі ріжнородних типів, які доводилось йому грати у Львові, мав він тони сильні, що були проблисками й виразом самостійного артизму. Але-ж хто знає систему практиковану у всіх провінціальних театрах, а спеціально в руських, де не вважаючи на двох режисерів на афіші видно на кождім кроці недостачу розумної режисерії, хто знає ту систему основану на обсаджуваню найсуперечніших роль тими самими артистами, той зрозуміє, що при таких стані річий не може бути й бесіди про розвій та скристалізоване якого таланту; навпаки, індивідуальність одиниці вповні затираєть ся, а присвоївши собі сценічну рутину витворюєть ся звисний у всяких „шмірах“ тип „театрального омнібуса“, що повезе всьо, чим його наладує безтямність, несовісність або й примха режисера...

Тут головно лежить жерело шаблону, що так вкорінив ся на руській сцені. Тому в грі більшости так трудно добачити субтельнійші півтони, якусь фінезію, вміле підчеркуванє в степенуваню ефектів, так рідко стрічаєть ся щирий вираз самостійного артизму. На всьому слідне пятно „роботи“. В грі більшости видно деякі акторські способи, що пливають із рутини, а не з житевої обсервації, плиткі ефекти далекі від сцентралізованя в одному великому ефекті правди! А се-ж одинока дорога, що веде на висоти дійсної штуки! Хору доброго театр тепер не має, а нерав бували хвилі, коли його місце заступав спів сильного альта (мабуть п. Леонтовичева) при

нечистому й нерівному „підтяганю“ різних мішаних, більше або менше приємних голосів!

Ще кілька уваг насуваєть ся мені під адресою режисерії. „Щиро кажу вам — говорив мені режисер львівського польського театру на виставі „Проданої нареченої“ — я не надіяв ся побачити у вас таке виконанє. Лише бачите, в тому всьому нема ви-режисуваня... Вони мабуть не мають режисера“... Дивно мені було, бо в руках тримав я афіш, а на ньому фігурували аж два режісери... І дійсно, та хйба давала ся відчувати досить часто. На народніх штуках клала свою долоню нестаранність, іноді легковаженє конечних річий. Тому гуртові сцени виходили все дуже слабо і парубки майже все ходили по сцені з блискучими перстениями на пальцях, сільські дівчата з фризурями à la Chimay і т. и. Тай обсада роль багато говорила про режисерію. Чому приміром ролю гвернантки „В народі“ грала п. Фялковська (тим більше, що грала її до спілки з суфлером!), чому ролю Марусі в „Відьмі“ віддано п. Малевичівній, коли так гарно грала її у-перед д. Стадникова, чому Гриця грав (другим разом) д. Махніцький, а Чурая д. Дяків, а чому Константина в „Дітях Ванюшина“ грав д. Махніцький? Се все остане тайною „головної режисерії“, тайною рівно мені незрозумілою як і неоправданою...

Руська публіка з'електризована гадкою будови театру, навідувала всі вистави дуже численно. Не вмю сказати, чи діяло ся се „з патріотизму“, чи театр став для неї дійсно житєвою потребою, уподобанєм, накліном. Та коли я сидів на представленях руського театру в заповненій публікою залі, що лунала безконечним сьміхом, я дивував ся нераз тим людям, що могли так сьміятися. Дійсно, ніхто не вмє так сьміятися, як руська публіка в руському театрі! Се доказ тої безкритичної вразливости, яку мають люди не зжиті зі сценою та з драматичною штукаю, — люди, для яких кожний мебель на сцені, кожний рух або звук актора справляє несподіванку, може вивести їх із рівноваги. Се доказ безсильности та безвідпорности на вражіня, що пливуть зі сцени; се до певної міри грубошкірість літературного піднебіня! Тож руська публіка сьміяла ся, гей, сьміялась, навіть тоді, коли до того не було найменчої причини...

Степан Чарнецький.